

УДК 821.161.2

**СВІТ РЕЧЕЙ У ТВОРЧОСТІ БОГДАНА ТОМЕНЧУКА
(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «МІСТО ГЕРОЇВ І ПОНЯТИХ»)****О. С. Деркачова**

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел. +380 (342) 75-23-51; e-mail: olga_derkachova@ukr.net*

У статті розглянуто статус речі в поезії Богдана Томенчука з позиції ліричного героя – річ, художній простір – річ, художній час – річ. Визначено частотність вживання назв окремих речей. З'ясовано змістове навантаження та функціональну роль речей в поетичних текстах, а також характеристики речей, опри явлених чи ні у текстах. Світ (не) речей представлений на двох рівнях: світ речей та світ без речей. Ліричний герой визначає свою екзистенцію в обох.

Ключові слова: *річ, предмет, опредмечення, світ (не)речей, Дао.*

Світ речей оточує – це світ, яким людина сама активно починає оточувати себе ледь не з першого дня народження: іграшки, меблі, одяг тощо. Він є істотною складовою людської реальності, – як первісної, так і вторинної, тобто художньої. У тексті предмети можуть бути тлом, самостійним образом, деталлю тощо. Річ виступає як елемент умовного художнього світу, виконуючи такі функції: культурологічну, характерологічну, сюжетно-композиційну. Як атрибут простору, вона оприявлена у міфологічних, релігійних та філософських системах. Природу речей відтак досліджує сучасна філософія, культурологія, лінгвістика, літературознавство: Ж. Бодріяр, М. Гайдеггер, М. Гаспаров, М. Епштейн, О. Лосєв, Ю. Лотман, Б. Ольсен, В. Топоров, Є. Фаріно, В. Халізов, О. Чудаков, Т. де Шарден.

Б. Ольсен у праці «На захист речі» писав, що «речі варто трактувати як матеріальну культуру, як певну екзистенцію у контексті інших екзистенцій, таких як людина, флора, фауна» [1, с. 19]. А найважливішим аспектом в онтології речі він вважав розуміння того, чим вона є, як впливає на життя людини, як вона утверджується у часі та просторі, а також те, чому в сучасних науках ця категорія ігнорується [1, с. 32].

М. Гайдеггер у статтях «Річ» та «Джерело художнього творення» ставить питання про те, що можна називати річчю. Він виводить такі її особливості: річ як сукупність її властивостей та якостей, річ як єдність багатоманіття у відчуттях, річ як сформована субстанція. Він також зазначає, що «речі оточують і створюють людину раніше, ніж стають предметами» [2, с. 429].

За Р. Бартом, символічна характеристика речі – це глибина речі, а таксономічна характеристика (річ не просто сама по собі, вона включається у класифікаційний ряд) – це її ширина. У «Семантиці речі» він наголошує на двох групах конотацій означення речі: екзистенції конотації речі, коли вона починає здаватися та існувати як щось нелюдське, але впевнене у своєму бутті навіть усупереч людині; технологічні конотації речі, коли річ визначається як те, що зроблено, це матеріал, якому надали завершеності, стандартності, оформленості та впорядкованості [3].

В. Топоров зазначав, що річ переростає свою «уречевленість» і починає жити, діяти саме у духовному просторі [4, с. 21]. Науковець говорить, що основний статус речі невисокий, оскільки річ завжди вторинна, несамодостатня. Створена людиною з чого-небудь первинного або більш первинного, ніж вона сама, вона необхідна для задоволення потреб, для використання людиною. Потрібність речі – її головна характеристика. Вона знаходиться між людиною і результатом, якого людина хоче досягнути за допомогою цієї речі [5, с. 70].

Ж. Бодріяр також наголошував на необхідності, потрібності речі, вбачаючи її головне призначення у споживанні [6]. У «Системі речей» Бодріяр уперше інтерпретує поняття «симулякр», тобто умовний знак, що заміщає реальність. Для побутових речей він уводить таке поняття, як «нульовий рівень» симуляції. За Бодріяром, речі не мають самостійного смислу, але мають всезагальну функцію знаковості. Тобто сенсу річ набуває у процесі семіозису, а сенс – це цінність, що виникає в акті соціальної інтеракції.

М. Каган відзначає, що процес диференціації практичних, символічних, утилітарних та ціннісних властивостей речей в культурі поступово призвів до виокремлення двох класів предметів: чисто виробничих та ритуальних [7, с. 207]. Також у культурі від найдавніших часів виникає ще одна функція речі – іграшка [8].

Мета нашого дослідження – визначення статусу речей у поетичній збірці Богдана Томенчука «Місто героїв і понятих». З поставленої мети випливають такі завдання: простежити особливості функціонування речей у поетичному тексті, представити їх диференціацію та визначити мотиваційні чинники вибору речей.

Традиційно річ розуміється як щось, що для чогось служить. Таким чином, річ обумовлена доречністю використання. Інший її аспект – транзитивність, тобто вплив на зовнішній світ.

У поезії Богдана Томенчука світ речей розкривається наступним чином:

- річ як елемент творення іншого образу, завдяки чому створюється неповторний авторський світ: *«місяць вигнувся, як мачете»* [9, с. 84]*, *світ «наче м'ячик, котився по вулицях»* (с. 7), *«ангели їхні снува-*

*Тут і далі цитуватимемо за цим виданням. Надалі вказуватимемо тільки сторінку.

ли стежки чи мереживо» (с. 18); гори «як щербатий кастет» (с. 20); «пізня стежка до тебе, ніби шарф» (с. 27); «Погляд купальським вінком...» (с. 39); «наче від дотику крижми» (с. 45); «немов на пензлику» (с. 49); «клени, ніби келихи» (с. 50); «в краю вознесених сокир» (с. 76); «правда останніх патронів» (с. 69); «З неба світить іконою сонце» (с. 85); «По лезах світел...» (с. 90); «Ти весь, немов граната на розтяжці...» (с. 100); «Думок моїх нагострені шаблі» (с. 103); «стоїть, мов ікона...» (с. 104); «Всі подібні, як ті горнята...» (с. 114); «Місяць як циферблат» (с. 179);

- річ як засіб опредмечення, завдяки чому «високе» стає ближчим, досяжнішим, ріднішим: «Верніть мені мелодії шматки» (с. 6), «Зостатись завше клаптиками світла» (с. 9); «дощ небеса в ноги вистелить вам» (с. 22); «Всіх уяв зачаклована скриня» (с. 25); «срібним люстерком опівнічного плеса»; «оптика сльози» (с. 40); «вікриваю лишень скриповими...» (с. 43); «душу вимотуєш веретеном» (с. 44); «одягну осінь, ніби плац» (с. 105); «І тумани гривасті нагубили підків» (с. 187);

- власне предмети, що створюють певну організацію світу: «І звідкись ранкова сонілка» (с. 5), «Так однокрило дивиться рояль» (с. 6), «І самотність її малював саксофон...» (с. 13); «Дива шукаєм в чорнім капелюсі» (с. 19), «І покинеш світи позолочених рам» (с. 22); «в блиску холодних дзеркал»; «засвітяться свічки, немов сонця» (с. 26); «І озветься нізвідки орган...» (с. 29); «фіранки диліжансів» (с. 31); «І на серветках наче щось писав» (с. 37); «І ложечку з горнятка не виймав...» (с. 37); «І мештів, й чобітків несли тобі на ніжку» (с. 38); «Тіні нічних ліхтарів» (с. 39); «забувши сумочку» (с. 42); «Я забула свої ключі...» (с. 43); «Ще хрест дотешуть, цвяхи докують...» (с. 53); «плаття кольору спокуси» (с. 56); «Їй так пасує чорна філіжанка...» (с. 60); «Блиск генеральських орденів...» (с. 68); «В храмах плачуть про тебе ікони...» (с. 75); «Із прапорів сорочку гамівну...» (с. 80); «перештопаний наш камуфляж» (с. 87); «Нудить вас від протезів і милиць» (с. 87); «долоня торкнеться меча» (с. 91); «відкрили термос» (с. 107); «небеса в червоних прапорцях» (с. 109); «Рушниця. Постріл» (с. 109); «під чужі мечі» (с. 117); «хто там у дзеркалі?» (с. 118); «Вам покладу під подушку...» (с. 212).

Поняття «річ» у поезії Б. Томенчука можна розглянути у взаємодії з ліричним героєм, з художнім простором і художнім часом.

У ставленні до речі ліричний герой Б. Томенчука найближчий до розуміння речі як носія Дао, тобто Дао – глибока основа всіх речей, отже, річ не народжується, якщо в ній немає потенції Дао. Відтак немає меж між дао та річчю, але кожна річ має свої межі [10]. Ліричний герой не володіє речами, бо речами, за китайською філософією, не можна володіти. Вони просто існують поряд із ним. Натомість володіє він коханою жінкою, а вона ним:

*І захотілося в негадані плачі,
Нізвідкись музики і звідкілясь – неволі,*

І так зостатися на дужому плечі... (с. 170)

Осінь. Жінка у надвечірнім

Засинає мені на плечі... (с. 167)

В одному із віршів поет зауважує:

Нам вистачить тільки нас.

Побудь на околицях, світе...

Не треба стежок і трас

І зайві слова і вітер.

Не треба земель і вод,

Лиш ночі до ранку треба... (с. 178).

Ліричний герой прагне залишити світ речей та прогресу («Побудь на околицях, світе»), бо є він і вона, а решта все – непотріб, що не додає нічого. Для гармонії та затишку достатньо рідної людини, а не красивих речей. Людина є досконалою в любові, тоді пізнає вона таємниці, а світ не речей стає їй підвладним:

Лиш ночі до ранку треба,

Цілунків щемких стосот

І клаптик нічного неба.

Я ним тобі постелю

І ним же тебе укрию... (с. 178)

Вочевидь, що ці двоє чужі для світу, переповненого речами та заборонами, тому й шукають вони простір поза цим світом, там, де заборони та гріх отримують інший статус. Їм нічого не потрібно – «Лиш ночі до ранку треба». Не треба ні освітлених трас, ні вітру, що може стати нагадуванням про реальний світ. Світ закоханих – темрява і тиша, в яких неможливо відчитати причетність до світу речей. Причетність ця відчитається зранку, а тоді й усе, що було, стане dokonаним фактом вже минулого.

Призначення речей у тому, щоб задовольняти потреби людей, а не підкорювати їм життя людей. Мудрий оволодіває речами, щоб вони використовувалися для збереження людської природи в цілісності*. Тому немає в поезії Б. Томенчука фетишизації та опоетизовування речей. Вони просто існують поряд.

Розглянемо, наприклад, поезію «Так боялася тіні від красивого тіла...» У ньому представлена така предметна сфера: штори, цинічні вогні (ліхтарі), дзеркала, недочитана книжка, подушки, свічки. Вікно є межею між orbisinterior та orbisexterior. Перший – кімната-спальня з подушками, книгами, дзеркалами, свічками, шторами. Другий – вулиця з ліхтарями, ніччю, вітром. Сама жінка є водночас у просторі й поза ним

Довгі коси стелились, ніби ночі осінні,

На довершеність ліній з-під господніх лекал... (с. 176)

*http://ec-dejavu.ru/t/Thing_Japan.html

А речі, що її оточують, є маркерами самотності. Зникнуть вони, а отже, і самотність – тоді, коли з'явиться той, хто «зіллється із тінню» і «понесе над світами», «Аби разом пропасти між пречистих світінь». Знову світ речей постає неважливим і непотрібним для щастя. Він є ознакою людської самотності, пустки, гіркоти та недовершеності: недочитана книга, свічки, що не створюють романтичної атмосфери, дзеркала, в яких тільки власне відображення. В іншій поезії читаємо:

*Самотня свічка і хрест вікна,
А жінка пише про себе вірші... (с. 226)*

Світ любові і взаємовідчуття можливий тоді, коли позбавляєшся речей: чи то предметів побуту, чи то одягу:

*Зрікаючись всього, що було досі,
Коли спадуть намиста і шовки... (с. 177)
Відчайдушно знімаєш плаття... (с. 189)
Нота «до»... Нота верхнього гудзика... (с. 204)*

У поезії «Як нізвідкись, висока музика...» віднайдення світу гармонії також показано через відмову від світу речей, ще й маємо підсилення переходом-зверненням від «ви» до «ти»:

*Роздягаю вас від реальності,
Під спадання шовків до ніг
Проступаєте із сакральності,
Понад дійсність, понад гріх.
(...)
Це бажання твоє належати
До небес і до дна мені... (с. 204)*

Володіти і бути відповідальним можна за когось іншого, найріднішого, найдорожчого, але володіння речами – нонсенс. Від них треба відмовитися, аби побачити справжність того, що поза ними і без них:

*Без любові твоєї все те – лиш надцерблене скельце,
Тобі ж справжності треба, а не тільки холодного блиску перлин... (с. 168)*

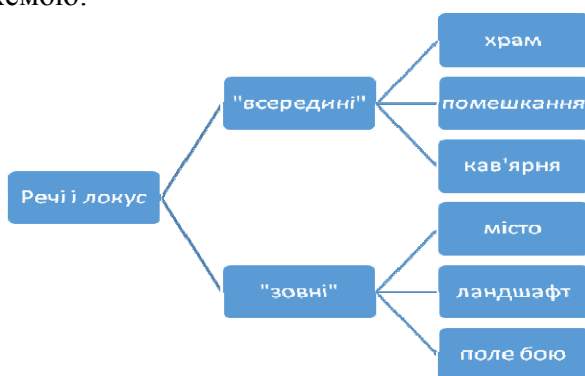
Речі, які відображають особливі переживання ліричного героя або є виразником його емоційної напруги, мають доволі високий статус, про що свідчить і частотність їхнього використання. Це, як правило, речі-«свідки» морально-етичного вибору героя: хрест, чаша, ікона, прапор:

*Чи небо лусне на світи хрестаті?
Де що не крок, то храм або острог,
Де не ступи – ікона чи провина (с. 128)
В храмах плачуть про тебе ікони,
Як запалюєш день від свічок... (с. 75)
Нам будуть шити за новим лекалом
Із прапорів сорочку гамівну... (с. 80)
Ми не перші пускаєм чашу
Рідним колом назустріч дням... (с. 115)*

Вони виступають маркерами світу-неминучості, світу-причетності, світу-приреченості:

*А ти підеш в сусвітню каламуть,
Покинеш, Сину, цю Різдвяну тишу...
Ще хрест дотешуть, цвяхи докують,
Чи я Тебе у Бога відколишу? (с. 53)*

У взаємодії з художнім простором річ не лише визначає певний топос (наприклад, вуличні ліхтарі як ознака міста), а й сама зумовлює своє місцезнаходження (наприклад, вулиця міста і вулична музика, про яку свідчать саксофон, сопілка, скрипка). Взаємодію «річ – простір» представимо схемою:

Orbisinterior представлений храмом, помешканням, кав'ярнею.

Orbisexterior представлений міськими (рідше сільськими) вулицями, ландшафтами (ліс, поле, гори, море, сад, парк, ліс), а також територією війни.

Для храмів властива така предметна зона: свічки, ікони, хрести.

Вічна правда соборних ікон (с. 133)

В храмах плачуть про тебе ікони... (с. 75)

Для помешкань – це камін, плед, келихи, турка, дзеркала, одяг, обрус, подушки, свічки, рояль, лампа, скрипка, саксофон:

І ніч догоряє у лампі ледь тліючим гнотом (с. 121)

Бувби плед на підлозі, вино і камін... (с. 168)

Для кав'ярень – келихи, кавові горнятка, свічки, серветки:

Він тут бував. Пив каву в цій кав'ярні.

І на серветках наче щось писав...

Кидав коли слівце, коли й цитату

І ложечку з горнятка не виймав... (с. 37)

Для міських ландшафтів – це ліхтарі, вуличні скрипка, саксофон, сопілка:

Ці ліхтарі, помножені на тінь,

Ці клени, ніби келихи налиті... (с. 50)

І звідкись ранкова сопілка

Розчулила місто старе... (с. 5)

Як ми вже зазначали вище, речі не є важливими для ліричного героя, тому вони не завжди є означниками певного простору, а можуть вільно змінювати локацію:

Буде світитися тіло

Тихим світінням свідок і трави... (с. 151)

Або: *Верніть мені мелодії шматки
І ту сльозу, розсипану на друзки...
Я дощ самотній напою з руки,
Де на високу чорнобілість бузьків
Так однокрило дивиться рояль.
І білий світ, як музикант у фракку,
Торкає клавішів неміряну печаль,
Немов вітри всіма забуту птаху (с. 6)*

Шматки мелодії, друзки сльози немов стають предметами і є чинниками буття ліричного героя. Водночас маємо перехід предметів із їхньої сфери у сферу, чужу для них: рояль однокрило дивиться на чорнобілість лелек. Герой прагне поєднати світ без речей і світ речей. Намагаючись таким чином знайти баланс, але знову ж таки, баланс можливий у ситуації людина-людина, а не людина-предмет.

Герой Б. Томенчука фактично уникає контакту з предметами, якщо це тільки не музичний інструмент, зброя або одяг коханої. Що і не дивно, адже контактування людини з річчю може супроводжуватися витісненням духовних цінностей. Відтак ліричний герой обирає ті речі, тактильний контакт з якими може зробити його кращим або показати його сутність:

Тобі страшно своєї сваволі,

Як долоня торкнеться меча... (с. 91) – сміливість та рішучість;

Ти стоїш височезний, як дерево,

І подерті несеши прапори... (с. 94) – відданість ідеалам;

Зрікаючись всього, що було досі,

Коли спадуть намиста і шовки,

Захланно розцідную ноги босі... (с. 177) – любов і ніжність.

Для ландшафтів природи світ предметної дійсності є взагалі нетиповим, маємо радше опредмечення, уречевлення явищ, про що вже зазначали вище. Особливим у цьому контексті є вірш «Різдво Богородиці». Земля та небо у ньому представлені як певна єдність та цілісність:

Посивілий Христос

Вдвох собі з Найсвятішою Дівою

Небесами ішли

Навпростець до прозорих лісів.

На правічних пеньках,

Там, де річка між лісом і нивою,

Богом посланий Син

Трохи втомлено з Матір'ю сів (с. 10)

У зображенні цього світу автор вдається до використання понять, відомих людині зі сфери побуту, показуючи таким чином, що той, інший, світ насправді не інший, а добре знааний: парчева нитка, передзвін ключів. Та й ситуація доволі «земна»: прогулянка матері з сином, колискові, збирання листків. Але простір, у якому знаходяться ці предмети, інший, особливий:

*Вишивала сади
Панна Осінь парчевою ниткою
І співала пісні
Колискові принишклим вітрам,
Проводжала птахів
У дорогу сумною молитвою.
Під передзвін ключів
Від небесних просвітлених брам... (...)
Він листків назбирав
З кольорам вродливої осені... (с. 10)*

Окремо варто сказати про світ речей, властивий зоні війни: це зброя, хрести, приціли, щити:

*І Ангел помсти, як неблудний привид,
В щити себе загорне замість крил... (с. 132)
Будуть відтак поцілені
Кулями межі брів... (с. 138)
Ми подолаємо. Мечем. Хрестом. Щитом (с. 117)*

Для автора поле бою – це не лише власне війна, а й ті випробування, що посилає життя, той вибір, який повинен здійснити ліричний герой і не пошкодувати. Це боротьба із неправдою, несправедливістю та кривдою. Хоча є апелювання до власне війни:

*Боже, з чиєї волі
Вишили, як уміли,
Мама синочка долі
Хрестиками прицілів?
Вміла-м нанічкувати,
Як же тепера, синку,
Долю припасувати
До сорочини з цинку? (с. 119)*

Особливий драматизм створюється за допомогою такої речі, як вишиванка, що перетворюється на «сорочину з цинку». І якщо вишиванка є предметом з миру, то «сорочина з цинку» є предметом з війни.

Такі речі стають маркерами війни, але не лише означають її простір, а визначають місце людині у цьому іншому світі. Наприклад, вірш «Напишіть мені, дядьку, довідку...». У вірші присутні речі, яких нема. Маленький хлопчик просить довідку про те, що його тато загинув на війні. Він є неприємним нагадуванням для ситого і задоволеного світу,

що є інша, неминуща, реальність. Це перший предмет. Інший – повістка, яка пропала разом із загиблим:

*Ви ж йому написали повістку,
А тепер напишіть і мені,
- Бо усі вимагають – довідку,
Що... мій... татко... пропав... на... війні... (с. 86)*

Предмети війни потрібні і для створення контрасту між людьми (не)війни:

*Ми виходимо з долі, як з моди,
Перештопаний наш камуфляж.
Ви нам вибачте. Ви вже стомились?
Де в цім потязі клятий стоп-кран?
Нудить вас від протезів і милиць
Й недоречного смороду ран? (с. 87)*

Герої «опредмечують» себе: «ми виходимо з моди». Предметами поствійни є протези та милиці.

Ще одна взаємодія – «річ – час». Річ виступає не лише кодом, що допомагає проникнути у мікросередовище свого часу, а й створює певну атмосферу (наприклад, диліжанс, обрус). Речей-кодів у Томенчука фактично немає. Навіть предмети війни отримують універсального, позачасового значення. Винятком є хіба що один вірш: «Лиш есемесок скупі манускрипти...», що вказує на сучасність:

*Ніби уяви, торкнуся дисплею,
Наче ти тут, у холоднім вікні... (с. 156)*

У поезії Томенчука зустрічаються слова, що вважаються застарілими в силу їх непопулярності у повсякденному мовленні. Наприклад, слово «обрус», що зараз сприймається як застаріле, бо маловживане. Обрус – це скатерть. Але він у Томенчука виходить за межі цього означення:

*Розіллється вино обрусом
Гіркотою гірких гризот... (с. 114)
Аби нам не проситись до найближчої хати,
Розуміюче осінь постелила обрус... (с. 187)*

Такі предмети у Томенчука не є ні маркерами місця, ні часу. Як наприклад, і диліжанси чи карети:

*Десь на околицях всіх ренесансів,
Снились такі рафаелям лишень,
Цокіт копит, фіранки диліжансів
І недописана пісня пісень... (с. 31)
І скільки було їх в каретах і на конях... (с. 38)*

Такі предмети слугують створенню певної атмосфери у віршах.

Для створення ілюзії позапросторовості і позачасовості залучено до світу побуту предмети, не типові для нього, як-от у поезії «Ніч висока, неначе костел...» Щоб підкреслити святість, важливість, урочистість

миті перебування з коханою, у цьому тексті залучена відповідна атрибутика: вітраж, ікона, орган.

У поезії Б. Томенчука є чимала кількість предметів мистецтва: картини, полотна, ескізи, орган, скрипка, саксофон, сопілка, мольберт, пензлі, клавіші смички. Вони необхідні для підкреслення особливого статусу небуденної буденності, тієї, яку люди, на жаль, не помічають:

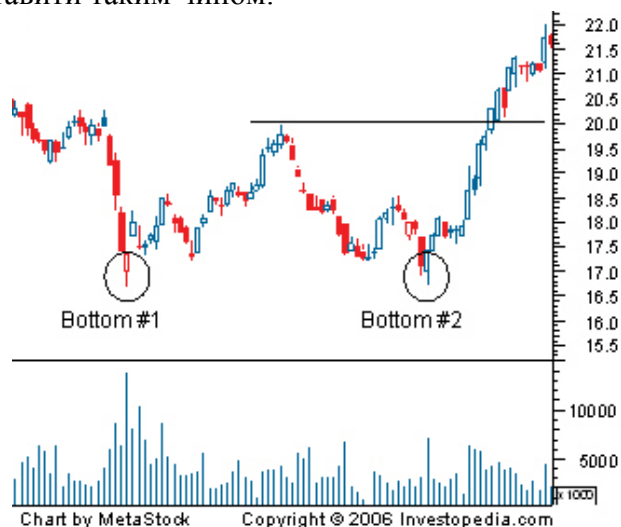
*Відбивались світи у дзеркалах ілюзій,
Пахла музика десь, як у барах питво,
Заблукала зоря й танцювала в калюжі,
І самотність її малював саксофон...
Занімілих дерев він торкався, як пензлем,
І маестро сльозу витирав фартухом... (с. 13)*

Або: *Прикинулася осінь літом
В блиску холодних дзеркал,
При каві з присмаком плиток
Лунав саксофон, як вокал... (с. 23)*

Це уривок з поезії «У місті ходячих статуї...» У ній маємо такі речі: саксофон («Просто так чи заплату Розплакався саксофон»), дзеркала (блиск холодних дзеркал), антени («А місто себе кололо В ті душі шприцами антен»), капелюх («капелюх без купюр»). Вони є «живішими», «справжнішими», аніж люди, які названі ходячими статуями, суцільними клонами. Ліричний герой та саксофоніст (Маестро) видаються диваками, адже серед гамору та суєти, один може створити справжність, а інший її почути:

*І заблукало соло
В душах подвійних ден,
А місто себе кололо
В ті душі шприцами антен (с. 23)*

Doublebottom (подвійне дно) – термін інвестування, що графічно можна представити таким чином:

Тобто соло блукає між торгами, фіксуваннями цін тощо. Місто на боці двох диваків, воно не хоче бути лиш містом предметів побуту та фінансових зобов'язань, тому й «себе кололо в ті душі», немов намагаючись привернути до себе і до музики увагу.

Знаковим є «капельох без купюр» – ніхто з перехожих так і не почув музики, тому не зупинився і не кинув нічого:

*Ану, будь ласка, еспресо,
Для мене і ще одне...
Ми вип'ємо каву, Маестро,
І місто це пом'янем... (с. 23)*

Найбільш знаковими з предметної зони можемо виділити такі лексеми: бокал – 2, ескіз – 5, ікона – 11, келих – 5, ліхтар – 6, меч – 9, ніж – 3, обрус – 6, одежі – 8, плаття – 2, плед – 2, подушка – 3, полотно – 8, саксофон – 5, свічка – 9, скринька – 2, скрипка – 3, сопілка – 2, фужер – 4, хрест – 30, щит – 4.

Чимало із них, як ми могли переконатися, вживаються не в їхньому прямому значенні, а служать для створення відповідної атмосфери або є засобом образотворення.

У текстах Б. Томенчука світ речей проаналізовано з позиції: ліричний герой – річ, художній простір – річ, художній час – річ. Ліричний герой часто уникає контакту з речами, розуміючи, що не вони головне, а те, що поза ними. Закріплена за топосом річ по-особливому оформляє і заповнює його, а також зумовлює своє місце знаходження, яке часто є доволі умовним. У контексті художнього часу річ у більшості випадків не можна назвати декодуєчим елементом. Вона поза ним, не прив'язана до нього. «Опредмечення» того, що не входить до предметної зони, і залучення предметів мистецтва або обрядово-ритуальних речей для зображення щоденної реальності підкреслює особливу значущість цих митей для ліричного героя.

Урбаністична тематика міста передбачає наявність ліхтарів, келихів, саксофонів. Релігійна – ікон, хрестів, свічок. У віршах війни – зброя, кулі, хрести. Тема кохання передбачає присутність камінів, пледів, подушок, одерж, келихів, свічок, ікон, предметів живопису та музики. Але справжність у будь-якому випадку знаходиться поза цими речами, вони ж існують поряд для маркування емоційного стану героя, його морально-етично вибору, світоглядної позиції, почуттів.

Світ (не)речей представлений відповідно на двох рівнях: світ без речей і світ з речами. Герой прагне до першого, оскільки він для нього є гармонійним і таким, де відкриваються усі тасмниці. Світ речей – існує для того, аби перебути до моменту, коли можна буде від нього відмовитися, щоб пізнати себе і повернутися назад.

Література

1. Olsen B. W obronie rzeczy. Archeologia i ontologia przedmiotów / B. Olsen. – Warszawa 2013. – 290 s.

2. Хайдеггер М. Вещь / М. Хайдеггер; Пер. с нем. В. В. Библихина // Вре-
мя и бытие: Статьи и выступления. – М.: Республика, 1993. – С. 316-
326.
3. Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры [Электронный
ресурс] / Р. Барт. – Режим доступа: [http://yanko.lib.ru/ann/barthes-sys-
teme_de_la_mode-a.htm](http://yanko.lib.ru/ann/barthes-sys-
teme_de_la_mode-a.htm)
4. Топоров В. Апология Плюшкина: вещь в антропоцентрической перс-
пективе / В. Топоров // Миф. Ритуал. Символ. Образ. – М.: Прогресс,
1995. – С. 7-111.
5. Топоров В.Н. Вещь в антропоцентрической перспективе / В. Н. Топо-
ров // Aequinox. – М.: Индрик, 1993. – С. 70-167.
6. Бодрийяр Ж. Система вещей [Электронный ресурс] / Ж. Бодрийяр. –
Режим доступа: [http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ baudrillard-le-systeme-
des-objets-8l.pdf](http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ baudrillard-le-systeme-
des-objets-8l.pdf)
7. Каган М.С. Философия культуры / М. Каган. – СПб., 1996. – 415 с.
8. Маняхина М. Вещь как носитель массовой информации [Электронный
ресурс] / М. Маняхина. – Режим доступа: [http://cyberleninka.ru/ article/n/
vesch-kak-nositel-massovoyu-informatsii](http://cyberleninka.ru/ article/n/
vesch-kak-nositel-massovoyu-informatsii)
9. Томенчук Б. Місто героїв і понять / Б. Томенчук. – Брустури: Диску-
рсус, 2016. – 242 с.
10. Анарина Н. Г. Сакральная телесность японской художественной ве-
щи [Электронный ресурс] / Н. Анарина. – Режим доступа: [http://es-
dejavu.ru/t/Thing_Japan.html](http://es-
dejavu.ru/t/Thing_Japan.html)

*Стаття надійшла до редакційної колегії 14.02.2017 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Голодом Р. Б.*

THE WORLD OF THE THING IN BOHDAN TOMENCHUK'S POETRY (ON THE BASE OF BOOK 'THE CITY OF HEROES AND WITNESS)

O. S. Derkachova

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76018, Ivano-Frankivsk, Shevchenko St., 57; tel. +380 (342) 50-60-74
ph. +380 (342) 75-23-51; e-mail: olga_derkachova@ukr.net*

The article deals with status of thing in Bohdan Tomenchuk's poetry on the base of aspects: lyric hero – thing, artistic time – thing, artistic space – thing. Frequency of using some names of things is determined. It also analyzed the role of thing in text interpretation. (Non)thing world has got two levels: the world without things and the world with things. The hero exists in both of them.

Keywords: *thing, object, thing-making, the world of (non)thing, Dao.*